

Väylävirasto
Trafikledsverket

Saavutettavuus verkkosivustoilla

Juha Stjärnstedt

30.9.2019

Mistä on saavutettavuus?

- Digitaaliset palvelut tehdään niin hyvin käyttäjien erilaiset tilanteet ja haasteet huomioiden, että mahdollisimman moni ihminen voisi käyttää palveluja mahdollisimman sujuvasti.
 - Yli miljoona suomalaista tarvitsee saavutettavampia palveluja
 - Haasteet voivat johtua esim. vammasta tai taustasta
- = paljon uusia potentiaalisia käyttäjiä!*

Keitä ja mitä koskee?

- Palvelun laajuudella tai kohderyhmällä ei varsinaisesti ole lain näkökulmasta merkitystä
- Digipalvelulaki velvoittaa noudattamaan WCAG-ohjeistuksen uusimman version eli WCAG 2.1 - ohjeistuksen A- ja AA-tason kriteerejä
- Poikkeuksena ovat
 - suorat verkkolähetykset (video- tai äänilähetykset)
 - karttapalvelut

Saavutettavuusvaatimusten määräajat

Verkkosivustot

- 23.9.2018 ja sen jälkeen julkaistujen verkkosivustojen pitää olla saavutettavuusvaatimusten mukaisia 23.9.2019
- **Ennen 23.9.2018 julkaistujen verkkosivustojen pitää olla saavutettavuusvaatimusten mukaisia 23.9.2020.** Tämä koskee vayla.fi-palvelua.
- Mobiilisovellusten pitää olla saavutettavuusvaatimusten mukaisia 23.6.2021

Saavutettavuusvaatimusten määräajat

Intra- ja extranetsivustot:

- Viranomaisten ja julkisoikeudellisten laitosten intranet-sivustojen – mukaan lukien työpaikolla käytettävien – pitää olla saavutettavuusvaatimusten mukaiset, jos ne julkaistaan 23.9.2019 tai sen jälkeen.
- Ennen 23.9.2019 julkaistuihin intranetteihin saavutettavuusvaatimuksia sovelletaan vain, jos koko intranet uudistetaan esimerkiksi uuden julkaisujärjestelmän hankinnan vuoksi. Tällöin jo hankintavaiheessa kannattaa kiinnittää huomiota siihen, että julkaisujärjestelmä tukee saavutettavuusvaatimusten toteuttamista.

Saavutettavuusseloste

- Jokaisen organisaation, jota lain saavutettavuusvaatimukset koskevat, on tehtävä verkkosivustoistaan ja mobiilisovelluksistaan saavutettavuusseloste ja laitettava se verkkosivuilleen.
- Saavutettavuusseloste pitää laittaa verkkosivuille siinä vaiheessa, kun saavutettavuusvaatimusten siirtymäaika on sivuston tai sovelluksen osalta lopussa.
- Vayla.fi-sivustolla seloste julkaistaan syyskuun aikana.

Uusi vayla.fi

- Uudella sivustolla saavutettavuusvaatimukset on huomioitu jo suunnitteluvaiheessa
- Teknisesti uuden sivuston tulee täyttää saavutettavuusvaatimukset
- Sisällöntuottajien pitää sisäistää pääasiat saavutettavasta sisällöntuotannosta
- Saavutettavuusarviointi julkaisun jälkeen (elokuun loppu), tarvittavat korjaukset

Tekninen saavutettavuus

- WGAC 2.1 kriteerit (<https://www.saavutettavuusvaatimukset.fi/lait-ja-standardit/wcag-2-1/>)
- Kontrastit
- Tekstivastineet napeille kuville, alt-tekstien mahdollisuus
- Sivusto käytettävissä näppäimistöltä
- Asia huomioitava jo hankintavaiheessa

Sisältöjen saavutettavuus

- Tekstit ovat selkeitä ja ymmärrettäviä
- Käytä (otsikko)tyylejä
- Nimeä linkit fiksusti
- Liitteet saavutettavia (tee doc- ja pdf-tiedostot oikein!)
- Sisällöt toistuvat oikeassa järjestyksessä ja käyttö helppoa ruudunlukijalla ja näppäimistöllä

Vinkkejä

- Otsikoi sisällöt selkeästi, tämä auttaa myös hakukoneoptimointiin
- Käytä aina tyylejä järjestelmällisesti (H1, H2, leipäteksti jne) kaikkialla. Ei bold-väliotsikkoja, eikä H1, H3 -variaatioita. Myös ePressi!
- Linkitä selkeästi. (*Lue lisää tästä -> Lue lisää saavutettavuudesta*). Ruudunlukijaa käyttävät hahmottavat linkit paremmin. Linkin ei tarvitse aina olla lauseen sisällä vaan ne voi koota yhteen.

Kuvat

- Saavutettavassa verkkoartikkelissa kuvissa oleva tieto annetaan tekstissä, kuvatekstissä tai tekstivastineena.
- Muistisääntö: Tärkeintä on, että lukija, joka ei näe kuvaa, saa saman tiedon kuin kuvan näkevä lukija.
- **Hyvä alt-teksti:** "Revontuliovaalit syntyvät, kun hiukkaset lähestyvät maapalloa yöpuolelta ja magneettikentän kenttäviivat johdattavat ne napa-alueille." (alt-teksti auttaa käyttäjää ymmärtämään, miten revontuliovaalit syntyvät)
- **Huono alt-teksti:** "Keltaiset ja mustat nuolet lähestyvät maapalloa." (Alt-teksti ei anna tarpeeksi tietoa, mitä kuvalla yritetään viestittää. Alt-tekstistä ei myöskään selviä tarkoitus ja miksi se on sivulla)
- Nimeä kuvat järkevästi (tie1.png -> "tieverkon-kunto-vaylavirasto", ei ääkkösiä)

Liitteet

- EU:n saavutettavuusdirektiivi edellyttää, että "toimistosovellusformaateissa" julkaistut tiedostot ovat saavutettavia. Verkkosivuilla julkaistut pdf-, Word- ja PowerPoint-tiedostot pitää tehdä saavutettavuusohjeiden mukaan.
- 1. Kuvaava tiedoston nimi 2. Kuvaava otsikko (eri asia kuin sisällön otsikko!) 3. Valitse **tallentaessa** (älä "tulosta") "Tiedosto" ja "Tallenna nimellä" 3. Valitse tiedoston tallennusmuodoksi PDF. Myös Word- ja PowerPoint-tiedostot kannattaa tallentaa pdf-tiedostoiksi ladatessa ne verkkosivuille. 4. Laita Asetukset-valikosta täppä kohtaan "ISO 19005-1 - yhteensopiva (PDF/A)" alhaalla PDF-asetukset kohdassa.

Kuvat, infograafit, videot

- Kuviin tarjottava tekstivastine (ns. alt-teksti), jossa kerrottu kuvan sisältö
- Koskee myös infograafeja: Kompleksisten kuvien (kuvaajat, graafit, kaaviot) yhteydessä kuvan informaatio on esitetty tekstinä joko samalla tai erillisellä sivulla.

Alt-tekstin tarkoitus tässä on kertoa lyhyesti, mitä kuva esittää tai kertoa mistä infograafin sisältö löytyy.

-> hyöty myös hakukoneoptimoinnissa, kun tieto ei ole vain kuvassa!

- Ei koske karttoja tai karttapalveluita
- Videotallenteisiin tarjottava tekstitys (tekstivastine) viimeistään syyskuussa 2020. Huomioitava budjetoinnissa. Väylävirasto tekstittää jo nyt lyhyet videot, se auttaa myös niiden somejakamisessa.

Infograafi verkkosivulla

Mitä huomioidaan liikennehankkeiden hyöty-kustannusanalyyseissa?

Muun muassa:

Päästöt

Rakennus-
kustannukset

Ajoneuvojen
käyttö-
kustannukset

Matka-
aika

Onnettomuudet

- Infograafin sisältö on kerrottu myös tekstissä
- Vaihtoehtoiseen tekstiin voitaisiin tällöin kirjoittaa esimerkiksi:

"Infografiikka, jossa kerrotaan, että liikennehankkeiden hyöty-kustannusanalyyseissa huomioidaan muun muassa päästöt, rakennuskustannukset, ajoneuvojen käyttökustannukset, matka-aika ja onnettomuudet. Kuvan sisältö löytyy myös tekstinä sivulta."

Saavutettavuus somessa

- Some-kanavissa oleva sisältö kuuluu vaatimusten piiriin. Esimerkiksi YouTube-videot pitäisi siis tekstittää vaatimusten mukaisesti.
- Käyttäjien itsensä tuottama sisältö, vaikkapa organisaation sivuille lisätyt Facebook-kommentit, ei kuulu vaatimusten piiriin.
- Isoimmat some-kanavat ovat jo lisänneet mahdollisuuksia lisätä alt-tekstejä kuviin
- Saavutettavuuspuutteista pitäisi kertoa organisaation saavutettavuusselosteessa
- Merkittäviä sisältöjä ei pitäisi julkaista pelkästään sosiaalisessa mediassa. Käyttäjille tärkeän tiedon pitää olla joka tapauksessa saatavilla myös organisaation omalta verkkosivustolta.

Lukemistoa

- Sisällöntuottajan saavutettavuusopas (Väylävirasto), liitteenä
- saavutettavuusvaatimukset.fi-sivusto (AVI, joka valvoo digipalvelulain toteuttamista Suomessa)

VÄYLÄ